

Svendborg Kommune som en del af Partnerskabet Røgfri Fremtid

Rygning, forekomst, helbred og økonomi

Rygning er den enkeltstående risikofaktor, der har størst betydning for folkesundheden. Derudover er rygning den vigtigste forebyggelige årsag til tab af gode leveår, og risikoen for en rygerelateret sygdom og død øges med rygemængden, alder ved rygedebut samt antallet af år der ryges. Der er tydelig social ulighed, når det gælder rygning. Der er mere end dobbelt så mange dagligrygere og tre gange så mange storrygere blandt kortuddannede end blandt de længst uddannede. Da både forekomsten og konsekvenserne af tobaksrygning er socialt skævt fordelt, har rygning stor betydning for uligheden i sundhed. Der er væsentlige kommunal omkostninger forbundet med behandling og pleje af sygdomme relateret til rygning, tabt produktionstab pga. øget sygefravær, flere tilfælde af førtidspension samt tidlig død.

Selvom undersøgelser viser, at der er en nedgang i antallet af dagligrygere, så er der fortsat et stort arbejde samt potentiale i at målrette arbejdet med at forebygge rygestart og understøtte rygestop. En af de helt store udfordringer på rygeområdet er, at mange unge stadig begynder at ryge. På trods af den skærpede rygelovgivning begynder 40 unge under 18 år hver dag at ryge. Det kan være svært at stoppe, så lad os gøre det svært at starte.

Forebyggelse

Den største effekt af tobaksforbyggende arbejde kommer, når der iværksættes flerstrengede tiltag både centralt og lokalt med en bred palet af indsatser, dvs. når der samtidig arbejdes på tværs af forvaltninger og sektorer med forskellige metoder og forebyggelsesindsatser. Elementerne i en effektiv tobaksforebyggelse er jf. den nye forebyggelsespakke på tobaksområdet ¹:

- A. Fremme af rygestop
- B. Fremme af røgfri miljøer
- C. Forebyggelse af rygestart

Lovgivning på området: Forebyggelse af rygning bør indgå i kommunens forebyggelsesindsats jf. Sundhedslovens § 119. Lov om røgfrie miljøer er en minimumslov, dvs. at kommunen kan indføre yderligere regler end dem fastsat ved lov. Yderligere tiltag kan eks. være "røgfri arbejdstid" og "røgfri skoletid".

Visionen og partnerskabet Røgfri Fremtid

Visionen for Røgfri Fremtid er en fremtid, hvor vores børn og børnebørn kan trække vejret frit, fordi tobak ikke længere er en del af deres liv. Partnerskabet "Røgfri Fremtid" er dannet af Kræftens Bekæmpelse og TrygFonden med inspiration fra udlandet, hvor organisationer, politikere og borgere skaber fælles front om at skabe en røgfri fremtid for kommende generationer. Den nationale/den store vision er et røgfrit Danmark, hvor ingen ryger eller bliver udsat for tobaksrøg.

Målet er, at i 2030 ryger ingen børn og unge under 18 år og at færre end 5 % af den voksne befolkning ryger.

¹ https://www.sst.dk/da/udgivelser/2018/~/_media/6F690B19C5034667BBAB27F49864258D.ashx

Alle kan være med

Over 70 partnere har allerede valgt at tilslutte sig Røgfri Fremtid, herunder 32 af landets kommuner. Partnerskabet engagerer aktører i et bredt partnerskab, og målet med partnerskabet er vidensopbygning, netværksdannelse samt samskabelse om et røgfrit samfund. Alle der kan bakke op om Røgfri Fremtids *vision og målsætning*, kan blive partner i Røgfri Fremtid. Hver partner er unik, og kan på sin egen måde bidrage til, at vi når målet om, at der i 2030 ses de første røgfri generationer i Danmark.

Kommunekontaktudvalget, Regionsrådet og ungdomsuddannelserne bakker op om partnerskabet

Regionsrådet har på møde den 19. marts 2018 godkendt, at Region Syddanmark indtræder i partnerskabet Røgfri Fremtid. Region Syddanmark vil i regi af partnerskabet arbejde med særligt to indsatsområder; en styrket tobaks- og alkoholindsats på sygehusene samt en styrket indsats med at nedbringe andelen af rygere med fokus på de i alt 59 ungdomsuddannelser i regionen. Det kræver et tæt samarbejde mellem alle parter. Kommunekontaktudvalget var på møde den 20 april ligeledes enige i at bakke op om indsatsen for at nå i mål med visionen om en røgfri fremtid. De syddanske kommuner bakker samlet op om indsatsen for røgfrie miljøer på børne- og ungeområdet, herunder røgfrie skoler.²

Hvad forpligter man sig til som partner?

Som partner skriver kommunen under på at ville støtte visionen om en røgfri fremtid og tilslutte sig Røgfri Fremtids hovedbudskaber:

- Børn og unge har ret til at vokse op uden røg, og sammen tager vi ansvar for, at det bliver muligt.
- Sammen vil vi skabe en røgfri fremtid, hvor flere børn og unge får bedre muligheder for at skabe sig et sundt og godt liv.
- Sammen vil vi sikre, at færre ryger, så færre bliver syge af tobaksrøg.

Svendborg Kommunes visioner for røgfri fremtid?

”Vi tør at se sundhedsudfordringerne i øjnene”

I Svendborg Kommunes sundhedspolitik står der *”vi tør at se sundhedsudfordringerne i øjnene”* og det er præcis hvad røgfri fremtid byder ind på. Vi ønsker med indgåelse i partnerskabet omkring røgfri fremtid, at tage fat om de udfordringer der er forbundet med at skabe en røgfri fremtid for både nuværende og kommende generationer. I tråd med sundhedspolitikken, vil vi ligeledes være med til at fremme lighed i sundhed. Dette både gennem forebyggelse af rygestart men også ved at understøtte at flere gennemfører rygestop på tværs af sociale grupper.

Den overordnede vision for Svendborg Kommune er i tråd med visionerne under Røgfri fremtid, hvor målet er, at i 2030 ryger ingen børn og unge under 18 år og at færre end 5 % af den voksne befolkning ryger. Man kan dele realiseringen af visionen op i tre trin:

1. Røgfri generation 2025
2. Røgfri arbejdstid 2030
3. Røgfri kommune 2030

Herunder kan man vælge at arbejde med flere elementer indenfor en enkelt eller flere af visionerne, som beskrives mere detaljeret i de følgende afsnit.

² <https://regionsyddanmark.dk/wm508998#punktnavn2>

Røgfri generation 2025

Unge er særligt sårbare overfor tobak, og rygning er et stigende problem blandt de unge i dag³. Desto tidligere man begynder at ryge, desto hurtigere bliver man afhængig af nikotinen, og det forøger risikoen for at blive daglig ryger som voksen. Det allervigtigste er derfor, at vi får stoppet den bølge af børn og unge, som begynder at ryge, og dermed er i stor risiko for at blive syge af det senere i livet. Der er desuden en klar sammenhæng mellem unges rygevaner og anden negativ sundhedsadfærd (alkoholindtag og brug af andre euforiserende stoffer).⁴

Rygning er ofte en del af dagligdagen på ungdomsuddannelser, og mange elever begynder at ryge mere, end de gjorde, før de startede på uddannelsen. Der findes ikke nye data for rygeprævalenser på kommunens ungdomsuddannelser, men nationale data viser, at ca. 29 procent af de 16-25 årige ryger, heraf er ca. 15 procent daglige rygere mens den resterende del ryger ugentligt eller sjældnere. Herunder er der stor forskel på procentfordelingen af rygere på ungdomsuddannelserne. Ca. 12 procent af eleverne på gymnasierne ryger dagligt, mens det er ca. 37 procent på erhvervsskolerne. En stor andel af rygerne angiver ønske om at stoppe.

Børn- og ungeprofilundersøgelsen fra 2017 viste, at 13% af alle elever i 7 og 8 klasse på Svendborg kommunens folkeskoler angav, at de enten har prøvet at ryge cigaretter, tidligere har røget eller ryger jævnligt/dagligt. Cirka 2% af eleverne angav, at de ryger dagligt. Alderen for rygestart er for hovedparten af eleverne 13-14 år.

Hvordan får vi skabt en røgfri generation 2025 – altså en generation hvor ingen børn og unge under 18 år begynder at ryge?

”Røgfri skoletid”

Når det handler om at forebygge rygestart, har rammerne en helt afgørende betydning. Derfor er det opfordringen at indføre røgfri skoletid, hvor der ikke må ryges i skoletiden, hverken på eller udenfor matriklen. Røgfri skoletid er et effektivt redskab til at undgå, at unge begynder at ryge, og det begrænser rygningen for dem, der allerede ryger. Røgfri skoletid betyder, at der ikke må ryges i skoletiden, hverken på eller uden for skolens område. Dette gælder både for elever, ansatte og gæster på skolen. Røgfri skoletid går et skridt videre end lovgivningen på området. Erfaringer viser, at det kræver bred opbakning fra skolens lærere og ledelse at få gennemført med succes, heraf er det essentielt at børn- og ungeområdet inddrages fra starten.

”Røgfri Ungdomsuddannelse”

På ungdomsuddannelserne finder man både de unge, der er i risiko for rygestart og de unge, som er rygere men kan påvirkes i positiv retning mod rygestop ved hjælp af en strukturel rammesætning på ungdomsuddannelsen - eventuelt koordineret med et kommunalt rygestoptilbud. Sådan behøver det ikke være med røgfri skoletid. Når det handler om rygning på ungdomsuddannelser, er anbefalingen ligeledes røgfri skoletid. Røgfri skoletid på ungdomsuddannelserne betyder også, at hverken elever, ansatte eller gæster må ryge – hverken på eller uden for matriklen. Derudover anbefales det at arbejde med at hjælpe elever og ansatte med at håndtere rygetrang i skoletiden, hvor der ligeledes i høj grad skal være fokus på oplysning. Region Syddanmark vil sideløbende søsætte et regionalt partnerskab med de 59 Syddanske ungdomsuddannelser om en styrket tobaksindsats på ungdomsuddannelserne. I tråd hermed har

³ <https://www.sst.dk/da/nyheder/2018/mindre-druk-og-roegfri-skoletid-paa-gymnasierne>

⁴ Børn – og unge sundhedsprofil 2017. Svendborg Kommune.

Sundhedsstyrelsen og Danske Gymnasier gået sammen om en fælles opfordring til alle rektorer omkring Røgfri Skoletid på gymnasierne.⁵

Hensigten er at sætte ind med den helt tidlige, systematiske og koordinerede forebyggelsesindsats på skoler og ungdomsuddannelser. Svendborg Kommunes sundhedspolitik fokuserer netop på en tidlig og målrettet indsats for at forebygge at nye generationer begynder at ryge.

Røgfri Arbejdstid

Røgfri arbejdstid henviser til visionen om, at ingen medarbejder må ryge på arbejdspladsen fra det tidspunkt de møder på arbejde til de går hjem. Røgfri arbejdstid beskytter medarbejdere mod passiv rygning i arbejdsmiljøet og kan støtte medarbejdere der gerne vil stoppe med at ryge. Der er dokumentation for, at røgfri arbejdstid forebygger rygestart, fremmer rygestop og sender et vigtigt signal om, at røgfrihed er normen.⁶ Fra 2012-2018 har 21 nationale kommuner indført røgfri arbejdstid (med og uden undtagelser), til sammenligning har 201 ud af 290 kommuner i Sverige indført røgfri arbejdstid.

Følgende skal være opfyldt for at arbejdstiden kan kaldes røgfri:

- Ingen rygning hverken indendørs, udendørs eller på udendørs på matriklen
- Ingen rygning i selvbetalte pauser
- Alle afdelinger/virksomheder har samme rygepolitik

Hvordan kan vi arbejde os frem mod røgfri arbejdstid 2030 – med kommunen som forgangseksempel?

Arbejde på flere niveauer:

1. Røgfri arbejdstid på alle arbejdspladser i kommunen (en del af røgfri kommune- kræver indgåelse af mange partnerskaber på tværs).
2. Røgfri arbejdstid på alle kommunale arbejdspladser, alle kommunens arbejdspladser skal have samme rygepolitik.
3. Røgfri arbejdstid med undtagelser, - eksempler på undtagelser kan være, hvis medarbejdere må ryge i overenskomstmæssige selvbetalte pauser og/eller, når de flekser ud.
4. Røgfri arbejdstid på enkelte arbejdspladser.

Kommunens arbejdspladser er første skridt i opnåelse af røgfri arbejdstid, som skal ligge op til videre partnerskab og samarbejde omkring røgfri arbejdstid på de ikke-kommunale arbejdspladser, som en del af røgfri kommune. Ifølge SST's forebyggelsespakke for tobaksområdet er grundniveauet netop, indførelsen af røgfri arbejdstid for kommunale medarbejdere. Det betyder, at ingen kommunale medarbejdere må ryge i arbejdstiden, samt at den røgfri arbejdstid kombineres med tilbud om hjælp til rygestop, til de der ønsker det. Røgfri arbejdstid bør også omfatte leverandører af kommunale ydelser, eks. beskæftigelsesindsatser, dag-og familiepleje, håndværkere, konsulenter, gæster mv. Ligeledes anbefales det, at der i lokaliteter hvor kommunen har instruktionsbeføjelser eller hvor kommunen kan stille krav til medarbejderne, indføres røgfri miljøer. Det omfatter f.eks. egne bygninger som sportshaller, fritidslokaler, samt leverandører af kommunale ydelser.

Rygeforekomsten er forskellige på tværs af uddannelse og arbejdspladser, og nogle personalegrupper er særligt udsatte for passiv rygning. Der er stor hyppighed af passiv rygning for medarbejdere på f.eks.

⁵ <https://www.sst.dk/da/nyheder/2018/mindre-druk-og-roegfri-skoletid-paa-gymnasierne>

⁶ <https://www.sst.dk/da/udgivelser/2018/~media/6F690B19C5034667BBAB27F49864258D.ashx>

bosteder, plejehjem, indenfor hjemmeplejen samt indenfor rengøring, hvorfor der bør indtænkes en særlig indsats her.

Røgfri Kommune 2030

Det overordnede mål under røgfri kommune er som beskrevet i visionen for røgfri fremtid, at der i 2030 ikke er nogen børn og unge under 18 år der ryger. Samtidig skal antallet af rygere over 18 år nedbringes fra 18 procent til to procent i 2030. En forudsætning for at opnå visionen om en røgfri kommune er arbejdet med de to andre mål omkring røgfri skoletid og røgfri arbejdstid. Således kan en røgfri kommune i 2030 ikke adskilles fra de to andre målsætninger, men er hinandens forudsætninger. Det er derfor helt afgørende, at visionen om en røgfri Kommune i 2030 indfries i samarbejde med alle relevante aktører, og herunder ikke mindst borgerne, for ellers når vi ikke i mål.

Hvordan får vi skabt en røgfri kommune 2030 – altså en kommune hvor ingen børn og unge ryger, og hvor kun 5 procent af alle voksne ryger?

Ud over arbejdet med røgfri arbejdstid og skoletid, så kræver ambitioner om en røgfri kommune, at der arbejdes målrettet med:

- Samarbejde med offentlige og private arbejdspladser
 - Herunder indgåelse af lokale partnerskaber og samarbejde med eksterne aktører.
 - Partnerskaberne har til formål at afsøge muligheder for at indgå mere forpligtende samarbejdsaftaler med en given aktør omkring forebyggelse af rygning og hjælp til rygestop.
- Røgfrie matrikler
 - Sikring af røgfrie kulturer, miljøer og fællesskaber
 - Herunder udarbejdelse af en strategi for røgfrie matrikler på eksempelvis idrætsfaciliteter og ved busstoppesteder, kommunale legepladser m.m.
- Forebyggelse og hjælp til rygestop blandt udvalgte målgrupper
 - Herunder med særlig fokus på at indsatserne differentieres, og at der ydes en særlig fokuseret indsats målrettet udvalgte målgrupper, hvor der er forholdsvis høj repræsentation af rygere.
- Understøttelse af arbejdet med, at den sociale norm er, at der ikke ryges
 - Kommunen bakker op om nationale, kommunale og private initiativer, der har til formål at forebygge rygestart, reducere antallet af rygere og udøve støtte og hjælp til rygestop

Kommunen bør på udviklingsniveau i forhold til forebyggelsespakken omkring tobak indføre røgfrie udendørsarealer på steder hvor kommunen har instruktionsbeføjelser f.eks. kommunale legepladser, parker, busstoppesteder, i nærheden af børneinstitutioner, gågader og udendørs træningsfaciliteter som for eksempel boldbaner og matriklerne rundt omkring sportshallerne. Herunder er det uden betydning, om institutionens område af besøgende opfattes som en del af det offentlige rum, en park eller lignende. Rygeforbuddet gælder alle, der færdes på området også udenfor institutionens åbningstid. Det gælder derfor både forældre, medlemmer i foreninger, tilskuere osv.

Proces for det videre arbejde med røgfri fremtid

Der indstilles til, at sagens oversendes til Udvalget for Børn og Unge og herefter videre til Byrådet. Efter formel indtrædelse i partnerskabet, så nedsættes der en tværfaglig arbejdsgruppe, som skal beskrive processen for det videre arbejde med at få udarbejdet underliggende målsætninger og handleplaner for realisering af visionen. Samarbejde kommer til at stå stærkt på dagsordenen, hvis vi skal nå i mål, og der er allerede eksisterende strukturer som samarbejdet kan forankres i, hvilket giver et solidt udgangspunkt for det videre arbejde med at opnå en røgfri fremtid.

Økonomiske konsekvenser

Der er ingen finansielle omkostninger ved indgåelse i partnerskabet, men der skal afsættes personalemæssige ressourcer på tværs af forvaltningsområder til indgåelse af interne og eksterne samarbejder samt videreudvikling af tværgående indsatser.

Fakta om rygning

I Danmark kan næsten 14.000 dødsfald årligt tilskrives rygning. Det svarer til næsten hvert tredje dødsfald. Storrygere (15 eller flere cigaretter om dagen) lever i gennemsnit 10-11 år kortere end aldrig rygere, og smårygere (under 15 cigaretter om dagen) lever 5 år kortere end borgere, der aldrig har røget.

- 22 % i Danmark ryger. 17 % ryger dagligt
- 62 % af dem, der ryger, vil gerne holde op
- 18 % af de 15-årige ryger hver dag eller ind imellem
- Hver dag begynder 40 børn og unge at ryge.
- Knap 14.000 i Danmark dør hvert år pga. rygning

For en gennemsnitskommune som Svendborg (59.000 borgere) er det udregnet, at der går ca. 44 mio. kr. årligt i kommunal medfinansiering til behandling af sygdomme relateret til rygning blandt rygere og eksrygere, hvilket svarer til ca. 1/5 del af hele medfinansieringsbudgettet.